

Benedek Elek meséi II.

1-4. osztályig ajánlott

1. A mezei egér

A szegény mezei egér megunta a mezőn való lakozást.

-Hej, sóhajtozott magában, mennyivel jobb dolga van a házi egérnek. Eső, szél, hideg nem sanyargatja, nem is éheznek, mindég kap valami morzsalékot, hulladékot a szobában.

Addig s addig sóhajtozott, kesergett, hogy egyszer rászánta magát a nagy utazásra, s meg sem állott, míg a faluba nem ért, ottan betért egy házhoz, s nagy hirtelene beszaladt a padka alá. A házi egér éppen szundikált a jó melegségben.

Adjon Isten jó napot, házi egér!

Adj' Isten, mezei egér! Hát te minek jöttél ide?

- Annak, hogy adj szállást. Keserves az élet a mezőn, sokat kell ázni-fázni, sanyarogni.

- Elhiszem neked, mezei egér, de bár én férhessek el. Aztán ne hidd, hogy olyan jó dolgom van. Sokat éhezem én is.

- Mégis csak úri dolgod van az enyémhez képest – mondta a mezei egér. – Ha Istent ismersz, szoríts egy kis helyet nekem.

- Nem lehet, lelkem atyámfia, bizony nem lehet. Hanem eredj fel a padkára, ott lakik a herceg, az talán ad szállást.

Fölmege a mezei egér a padkára, s hát csakugyan ott volt a herceg, mármint a – macska. A hasával a tűznek volt fordulva s úgy aludt, mint a bunda.

Leszól a mezei egér a házi egérhez:

Nem merem megszólítani, alszik a herceg.

Ne is szólítsd, hanem dugd a farkincádat az orrába, s mindjárt felébred.

No, a boldogtalan mezei egér megfogadta a házi egér tanácsát: a farkincáját bedugta a herceg orrába. De bezzeg felébredt a herceg, s ahogy meglátta az egeret: egyet mordult, s hamm! bekapta.

A házi egér nagyot kacagott a patka, alatt.

- Úgy kell neked, te oktondi! Minek jöttél ide, ha nem tudsz bánni a herceggel!?

Híre ment ennek a szomorú esetnek a mezei egerek országában, s azóta egy mezei egér se jő be a házba, tovább sanyarognak a mezőn...

2. AZ ARANYEKE

Volt egyszer egy király. Ennek a királynak annyi volt az aranya, hogy szinte kifolyt a kincseskamrából, s azt sem tudta már, hogy mit kezdjen azzal a tenger sok arannyal. Gondolt erre, gondolt arra, hogy mi je nincs neki, s egyszerre csak a fejére koppintott.

- Megvan! Faekém is van, vasekém is van, de még nincs aranyekém!

Nosza, hívatta az udvari kovácsot, adott neki tíz darab aranyrudat, s megparancsolta, hogy csináljon belőle ekét.

Hiszen a kovács meg is csinálta az ekét, a király meg kitette a palota tornácára, hadd csudálják az emberek. No, volt is csudálója az aranyekének! Csak egy öreg parasztember hümmögött. Rászólt a király:

- Hó! Megállj! Mit hümmögtél?

- Nem hümmögtem én egyebet, felséges királyom, csak azt, hogy oktalanság aranyekét csináltatni, mikor jobb annál a vaseke.

Hej, szörnyű haragra lobbant a király!

- No, te paraszt, ezt a mondásodat megkeserülöd! Ha három nap alatt meg nem mondod, hogy mit ér ez az eke, karóba húzatom a fejedet!

Hazament az öregember nagy búval-bánattal, nem találta helyét, folyton sóhajtozott, olyan szomorú volt, mint a háromnapos esős idő.

- Ugyan bizony - kérdezte a leánya -, mi nagy bánatja esett kigyelmednek, apámuram?

Mondja az öregember, s ahogy mondja, nagyot kacag a leánya.

- No, ezen ugyan kár búsulni! Menjen vissza a királyhoz, s mondja meg neki, hogy ne legyen olyan nagyra az aranyekéjével, mert többet ér annál egy jó májusi eső.

Ment az öregember egyszeribe, s mondta a királynak:

- Felséges királyom, életem-halálom kezébe ajánlom, ami a szívemen a számon, hát csak azt mondom, hogy ne legyen olyan nagyra az aranyekéjével, mert többet ér annál egy jó májusi eső.

- Mit?! Egy májusi eső?! - kacagott a király.

- Bizony többet, felséges királyom, mert jó májusi eső nélkül nincs jó termés, márpedig egy jó termés ezer aranyekénél is többet ér.

- Mondasz valamit, mert jár a szájad - szólt a király elgondolkozva. - Ej, de nem hiszem, hogy ezt te találtad volna ki.

- Azt én nem is mondom, felséges királyom. Van nekem egy leányom, az találta ki.

- Úgy? No, hát adok én neked egy marék lent, vidd haza a leányodnak, s mondd meg neki, hogy fonja meg, s szőjön belőle annyi vásznat, hogy az alatt minden katonám férjen el, mert különben karóba kerül a feje.

Hej, csak még most búsult igazán az öregember! Hogy lehessen egy marék lenből annyi vásznat szőni, hogy a királynak minden katonája elférjen alatta?! Hiszen annyi katonája van a királynak, hogy égen csillag, földön fűszál nincs annyi.

Hazamegy nagy búval-bánattal, mondja a leányának az üzenetet, az meg akkorát kacagott, hogy csak úgy csengett belé az udvar; mikor aztán jól kikacagta magát, felkapott a földről egy darabka fát, s mondta:

- Vigye ezt a darabka fát a királyhoz, s mondja neki: csináltasson belőle orsót, rokkát meg szövőszéket, akkor aztán én is megszövöm a vásznat ebből a marék lenből.

Ment az öregember, vitte a darabka fát, mondta a királynak az üzenetet, az meg csak csóválta a fejét,

hűmgetett.

- Ejnye, ejnye, okos leány a te leányod, eredj, hozd ide, hadd látom!

Egy perc, kettő belé sem telt, már ott állott a leány a király színe előtt.

- No, te leány - mondta a király -, látom, hogy nemcsak okos, de szemrevaló is vagy: te az enyém, én a tied, ásó, kapa s a nagyharang válasszon el minket.

Egyszeribe nagy lakodalmat laktak, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

3. A KÓRÓ ÉS A KIS MADÁR

Egyszer egy kis madár rászállott egy kóróra, s mondta neki:

- Ringass engem, kóró!

Mondta a kóró:

- Biz én nem ringatlak, eleget ringattalak már.

Megharagudott a madárka, repült a kecskéhez, s kérte:

- Kecske, rágd meg a kórót, mert nem akar ringatni engemet.

- Biz én nem rágom meg, mert eleget rágtam én már - felelt a kecske.

Repült a madár a farkashoz, s kérte:

- Farkas, edd meg a kecskét, mert nem akarja a kórót megrágni, a kóró pedig nem akar engem ringatni.

- Bizony nem eszem én - felelt a farkas -, ettem én már kecskét eleget.

Berepült a madár a faluba, s kérte a falut:

- Falu, lódd meg a farkast, mert nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megenni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

- Bizony nem lövöm én, lőttem én már farkast eleget. Most a madárka elrepült a tűzhöz, s kérte a tüzet:

- Tűz, égesd meg a falut, mert nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, s kóró nem akar ringatni engem.

- Biz én nem égetem, égettem én már eleget - mondotta a tűz.

Hej, istenem, mit csináljon a madárka, elrepült a vízhez szörnyű haragjában.

- Víz, oltsd el a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Mondja a víz:

- Biz én nem oltom, oltottam én már eleget.

Repült a madárka az ökörhöz, s kérte:

- Ökör, idd meg a vizet, víz nem akarja eloltani a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Az ökör feleli:

- Bizony nem iszom én, ittam én már eleget.

Istenem, istenem, hová-merre forduljon szegény kis madárka! Fordult a járomhoz, s kérte:

- Járom, törd fel az ökör nyakát, ökör nem akarja meginni a vizet, víz nem akarja eloltani a tüzet, tűz nem akarja elégetni a falut, falu nem akarja meglőni a farkast, farkas nem akarja megenni a kecskét, kecske nem akarja megrágni a kórót, kóró nem akar ringatni engem.

Mondta a járom:

- Bizony nem töröm én fel, feltörtem én már elégszer.

Hát most már igazán merre menjen, hová forduljon a madárka? Ő bizony egyet gondolt, s elment a szűbogárhoz, s kérte szépen:

- Szű, edd meg a jármot, mert járom nem rontja fel az ökör nyakát, ökör nem issza meg a vizet, víz nem oltja el a tüzet, tűz nem égeti el a falut, falu nem lövi meg a farkast, farkas nem eszi meg a kecskét, kecske nem rágja meg a kórót, kóró nem ringat engem.

No, a szűbogár meghallgatta a kis madár kérését. Szű megette a jármot, járom feltörte az ökör nyakát, ökör megitta a vizet, víz eloltotta a tüzet, tűz elégette a falut, falu meglőtte a farkast, farkas megette a kecskét, kecske megrágta a kórót, kóró ringatta a madárkát, s még mai napig is mind ringatja.

4. A HÁROM KÍVÁNSÁG

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy szegény ember, annak pedig felesége. Fiatalok voltak mind a ketten, szerették is egymást, de a nagy szegénység miatt sokszor összeperlekedtek.

Egyszer egy este az asszony tüzet rak. Gondolja magában, mire az ura hazajön, főz valami vacsorát, de bizony nem volt miből. Még a víz föl sem forrott, jön haza a gazda, s mondja a feleségének nagy örömmel:

- Hej, feleség, ha tudnád, mi történt! Vége a nagy szegénységnek, lesz ezután minden, amit szemünk-szájunk kíván.

- Ugyan ne tréfáljon kend - mondta az asszony -, talán bizony kincset talált?

- Meghíszem azt! Hallgass csak ide. Amint jövök az erdőből, mit látok az út közepén? Belerekedt a nagy sárba egy kicsi aranyos kocsi, a kocsi előtt két mókus, s a kocsiban olyan szép asszony ült, amilyent még világeletemben nem láttam. Bizonyosan tündér lehetett. Mondja nekem az a tündér; "Te jó ember, segíts ki a sárból, s bizony nem bánod meg." "Hát hogyan segíteném?" - mondtam én.

Azzal megfogtam az aranyos kocsit, asszonyostul, mókusostul kikaptam a sárból. Akkor aztán töviről hegyire kikérdezett engem, van-e feleségem. Mondtam én: van bizony. Gazdag vagyok-e? Mondtam én: biz én szegény vagyok, mint a templom egere. "No bizony, ha szegény vagy, mondd meg otthon a feleségednek, hogy kívánjon három dolgot, akármit, s mind a három kívánsága azonnal teljesül."

- Hallja-e - mondta az asszony -, ne tréfáljon, mert nincs kedvem a tréfára!

- Jól van, jól, hát próbáld meg, kívánj valamit.

- Hát jól van, kívánok. Ó, uram istenem, bárcsak egy rőfös kolbász kerülne ide!

Abban a szempillantásban a kéményből leereszkedett egy nagy lábos, s a lábosban egy rőfös kolbász volt szépen összetekeredve.

- Látod, hogy igazam volt - mondta a szegény ember. - Hanem most már valami okosabbat kívánjunk, mert látod, hogy teljesedik.

A szegény ember elővette a pipáját, még volt egy kicsi dohánya, teletömte. Gondolta, ha pipára gyújt, majd valami okosabb jut eszébe. Benyúl a tűzbe, hogy szenet vegyen ki a pipájára, de olyan ügyetlenül talált benyúlni, hogy a lábos felfordult, s a kolbász kifordult a hamuba. Fölpattan az asszony, elkezd lármázni:

- Jaj de ügyetlen kend, bárcsak az orrára nőne ez a kolbász!

S ahogy ezt kimondta, már ott is lógott az urának az orrán a rőfös kolbász, úgy odaforrott, hogy azt szépszerivel levenni nem lehetett.

Hej, uram teremtőm, megszorodtak mind a ketten, most már mit csináljanak, mit kívánjanak harmadiknak?

Mondja az ember:

- Előbb ezt a kolbászt vegyük le.

Próbálja az asszony, nem tudja levenni.

- Hát bizony ezt le kell venni - mondja az asszony. - Egy kicsit az orrából lecsippentünk, nem olyan nagy baj az!

- De már azt nem engedem!

- Bizony, ha nem, akkor járjon kend a kolbással!

- De már azt nem teszem, hogy az egész világ csúfja legyek!

Istenem, istenem, mit tudjanak csinálni?

- Tudod mit, asszony - mondja az ember -, kívánd azt, hogy a kolbász essék le az orromról!

- Mit gondol kend, hiszen ez a harmadik kívánság lenne?! Pedig én mi minden jót akartam kívánni, sok ökröt, lovat, sok földet, szép házat s mindent!

- Már hiába, feleség, én ilyen bajusszal nem járok. Hamar kívánd, hogy a kolbász essék le az orromról.

Mit volt, mit nem tenni, a szegény asszony mégiscsak azt kívánta, hogy az ura orráról essék le a kolbász. Mikor aztán leesett, a hamut szépen lemosta róla. Úgy megették egy ültükben, hogy egy falat sem maradt belőle. Evés közben szépen megbékültek, s többet a szegénység miatt nem veszekedtek, hanem dolgoztak sokat. Lett aztán ökör is, ló is, lett föld is, lett szép ház is.

Még ma is élnek, ha meg nem haltak.

5. MIT BESZÉLTEK A SZAMARAK?

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, ahol a kurta farkú malac túr - volt egy számadó juhász s annak egy gyönyörűsége szép leánya, de olyan szép, hogy beillett volna grófi palotába is. Be bizony, ha mondom. Hanem a számadó leánya nem vágyakozott semmiféle palotába, s ámbátor legyeskedtek körülötte különbnél különb úrfiak, ő csak a szegény juhászbojtárt szerette, aki az ő apjauránál szolgált. Szerette ám a bojtár is a leányt, mondta is egyszer a számadónak: "Gazduram, egyet mondok, kettő lesz belőle, adja nekem a leányát" - de a számadó azt mondta: "Hallod-e, fiam, az én leányom mellett hiába ne tapodd a földet, mert nem hozzád való!"

Hej, nagy, nehéz búbanat ereszkedett a szegény juhászbojtár szívére, de búsult ám a leány is, keserves könnyeket hullatott. A szegény juhászbojtár az egyik eszével azt gondolta, hogy elmegy világgá, de a másik eszével mást gondolt: megmaradt a gazdájánál, őrizte tovább is a nyáját, furulyázgatott nagy búsán utána.

Egyszer amint az erdőben sétálgat, furulyázgat a nyáj után, keserves sírást hall. Néz erre, néz arra, valami nagy tüzet lát messze bent az erdőben: onnét jött a sírás. Odabilleg-ballag a juhászlegény, s hát, egy kicsi aranyhasú kígyó vergelődik a lobogó lángban, az sír, jajgat olyan keservesen. Nosza, kap a juhászlegény egy hosszú ágat, a tűzbe nyújtja, az ágra hirtelen rátekeredik a kicsi aranyhasú kígyó, s annál fogva kirántotta a tűzből.

Akkor megszólalt az aranyhasú kicsi kígyó:

- Hallod-e, te szegény juhászlegény, én a kígyókirály fia vagyok, s bizony nem bánod meg, hogy velem e jót cselekedted. Víg haza édesapámhoz, de előre mondom, hogy akármit kínál neked, el ne fogadd, csak arra tanítson meg, hogy az állatok beszédjét megértsed.

"Na - gondolta magában a bojtár -, ennek ugyan nem sok hasznát veszem, akár tudjam, akár ne" - de azért csak bedugta az aranyhasú kicsi kígyót a kebelébe, s addig ment, mendegélt, amíg a kígyókirály kakassarkon forgó aranypalotájához nem ért.

Fölmege a legény a palotába, köszönti a kígyókirályt, az fogadja illendőképben, s kérdi, hogy mi járatban van.

Mondja a legény:

- Én bizony abban, kígyók királya, hogy hazahoztam a kicsi fiadat, akit tűznek lobogó lángjából rántottam ki.

Erre a szóra kibújt az aranyhasú kicsi kígyó a juhászlegény kebeléből, s mondta ő is:

- Igazat beszél a legény, édesapám!

Örült a kígyókirály - hogyné örült volna! Egyszeribe aranylócára ültette a szegény juhászlegényt, s traktálta mindenféle jóval, étellel-itallal, amennyi csak belefért, s mondta tetejébe, hogy kívánjon akármit, aranyat, ezüstöt, ad neki annyit, hogy csak elbírja.

- Nem kell nekem sem arany, sem ezüst - mondta a szegény juhászlegény -, csak taníts meg engem, kígyók királya, az állatok beszédjére!

Nagyot kacagott a kígyók királya:

- Hát annak ugyan mi hasznát vennéd, szegény juhászlegény? Legyen eszed, s kívánj egyebet. Kell-e egy szekér arany? Elég-e kettő? Mert ha nem elég, három szekérrel is adok.

Mondta a szegény juhászlegény:

- Kínálhatsz tizenkét szekér aranyat is, kígyók királya, el nem fogadom. Taníts meg az állatok beszédjére.

- Jól van, szegény juhászlegény, én megtanítlak, hanem azt megmondom, hogy az állatok beszédjét hallgathatod, meg is értheted, de azt senkinek a világon el nem mondhatod, még a feleségednek sem, mert ha elmondod, abban a pillantásban szörnyethalsz.

- Ha úgy, hát legyen úgy - mondta a szegény juhászlegény -, én csak amellet maradok, amit mondtam.

- Bizony, ha amellet maradsz, hát a te dolgod-bajod, szegény juhászlegény - s azzal csak ráfújt a legényre. - Most már mehetsz isten hírével, megérted mindenféle állatnak a beszédjét.

Visszaballag a juhászlegény a nyájhoz, s még jóformán meg sem állapodik, egy vén kos nekidűl egy odvas fának, hozzáúrlódik, dörgölődzik, s mondja a többinek:

- Hej, ha tudná a szegény bojtár, hogy mi tenger arany s ezüst van ebben a fában!

Hiszen a bojtárnak sem kellett több, kapja a baltáját, nekihazakodik, vágja, döngeti a fát, földre dönti, s hát, arany-ezüst csak úgy omlik, duvad ki a fa odvából: annyi volt a pénz, hogy a szeme káprázott belé. Csordultig töltötte a tarisznyáját, a szűre ujját mind a kettőt, de még a kalapja fejét is.

Bezzeg hogy mikor a számadónak megmutatta a temérdek aranyat s ezüstöt, egy szóval sem mondta az többet, hogy a leány nem hozzá való: egyszeribe jegyet váltottak, s egy hét, kettő alig telt el, megtartották a lakodalmat is.

Telt-múlt az idő, jó sora volt a bojtárnak, úgy élt, mint hal a vízben, sóra, fára nem volt gondja, mert volt pénz annyi, amennyi csak kellett, még annál is több. Hanem egyszer mi történt? No, nem történt egyéb egy nagy semminél, csak az, hogy felül a bojtár az egyik szamarára, a felesége is a másikra, s úgy indulnak a vásárra. Amint mennek, mendegélnek, a juhász egyszerre csak mit gondolt, mit nem, kampósbotjával jól oldalba kenegeti a szamarát, s az, ámbátor a szamár a bogánckórót is jobban szereti a futásnál, megfutamodik, utána a másik, de a bojtár szamara egy jó hajítással előbbre járt, mint az asszonyé. Visszanéz a bojtár, megállítja a szamarát, bevárja a feleségét, a két szamár összedugja a fejét, aztán elkezdenek szörnyen ordítózni. Egyszer az egyik ordított, s amint abbahagyta, a másik ordított, mintha beszélgettek volna egymással. Hiszen beszéltek is azok. Mit beszéltek, mit nem, én nem tudom, elég az,

hogy a bojtár elkezdett kacagni, de olyan lelkéből, hogy majd lefordult a szamaráról.

- Mit kacag kend? - kérdezte az asszony.

- Jaj, lelkem, azt én meg nem mondhatom!

- De bizony megmondja kend azt nekem!

- Nem mondom biz én!

Szóból szó kerekedett, összevesztek, az asszony az egész úton duzzogott, hiába kérlelte a bojtár, meg nem engesztelődött, s hogy hazakerültek a vásárról, még az asztalhoz sem ült az urával. Hiszen majd megbékül - gondolta a bojtár, de bizony nem békült az. Másnap, harmadnap s azután is félrefordította a fejét, egy szó nem sok, annyit sem szólt az urához.

- Hallod-e - mondta a bojtár -, elég volt már a haragból. Hát most hallgass ide. Mikor én az aranyhasú kicsi kígyót hazavittem, az apja ezért megtanított engem az állatok beszédjére. Megértettem a szamarak beszédjét is, s azon nevettem. Csakhogy nem mondhatom meg, mit beszéltek, mert amint megmondom, szörnyű halált halok.

- Azt hiszi kend - pattogott az asszony -, hogy bolond vagyok? Attól még senki sem halt meg, hogy a más beszédjét továbbmondta. Mit beszéltek a szamarak?! - toppantott az asszony a lábával nagy mérgesen.

- Mondom, hogy szörnyethalok egyszeribe, ne firtasd hiába!

De beszélhetett, esküdözhetett a bojtár, nem hitt a felesége, s reggeltől estig folyt a patália, nem volt nyugalma a szegény bojtárnak.

Mit gondolt, mit nem, elment nagy bújában az asztalozhoz, koporsót csináltatott magának, hazavitte, s

mondta a feleségének:

- Látod-e ezt a koporsót, feleség? Ezt én magamnak csináltattam. Most ha kívánod, elmondom, mit beszéltek a szamarak, de előbb a koporsóba fekszem, mert tudom szentül, hogy mindjárt meghalok.

- Dehogyan hal meg! Csak jár a kender szája!

- No, mindjárt meglátod.

Belefeküdt a koporsóba, szépen elnyújtózott, s várta, hogy mit szól a felesége.

- Beszéljek-e, feleség?

- Beszéljen, beszéljen!

Éppen beszédbe akar fogni a bojtár, de abban a pillanatban bejő a kutya, s búsan, szűkölvén leheveredik a koporsó mellé.

- Édes kutyám, éhes vagy, ugye? Te asszony! Vess a Bodrinak egy darab kenyeret.

Az asszony nagy dizzegve-duzzogva vetett egy falás kenyeret a Bodrinak, de az rá sem nézett, csak szűkölt keservesen. Abban a szempillantásban beállít a kakas nagy gangosan, látja a földön a kenyeret, nagyot kukorékol, összecsődíti a tyúkokat, s biztatja, hogy egyenek.

Rámordul a kutya a kakasra:

- Ó, te hitvány, nem szégyelled magad?! Hogy tudsz enni, mikor a gazdánk a koporsóban?

- Hadd feküdjék - mondta a kakas. - Lásd, nekem hány feleségem van, s mindeniknek tudok parancsolni, hát ő miért nem parancsol annak az egynek?! Hej, hiszen majd megtanítanám én!

De bezzeg felszökött a bojtár a koporsóból, ki a pitvarba, elé a kampósbotját, megfogta a feleségét, s nagyot rikkantott:

- Elmondjam-e, amit a szamarak beszéltek? Elmondjam-e?

- Jaj, ne mondja, lelkem uram, édes uram! - könyörgött az asszony.

Többet sohasem kérdezte az urától, hogy mit beszéltek a szamarak, pedig majd kifúrta az oldalát a kíváncsiság. Így volt, vége volt, mese volt. Aki nem hiszi, járjon utána!

6. A MEGŐRIZETT JUHOK

Egyszer volt, hol nem volt, magam sem tudom, hogy merre volt, de valahol mégis volt, volt egyszer egy szegény özvegyasszony s annak három növendék fia.

De olyan szegény volt ez az özvegyasszony, mint a templom egere, még annál is szegényebb. Mondta hát a legidősebb fiának:

- Eredj, édes fiam, keress szolgálatot, talán akkor jobbra fordul a sorunk.

Elindult a legény, s amint ment, útjában találkozott egy öregemberrel. Megszólítja az öreg:

- Hova-merre, fiam?

- Én bizony, bátyámuram, szolgálatot keresek, ha valaki felfogadna.

- No, jókor vetődtél erre - mondta az öregember -, mert én éppen szolgát keresek. Van nekem egy sereg juhok, ha azt becsületesen megőrzened, bizony nem bánád meg.

Abba a helybe kezet csapnak, hazamennek, s az öregember mindjárt a legény kezére adta a juhokat. De erősen lelkére kötötte a legénynek, hogy ha a rétre kiérnek, egyet se terelgesse erre-arra a nyáját, hanem csak hagyja szépen erégléni elébb-elébb, majd aztán estefelé magától is szépen hazafordul.

Kihajtja a legény a juhokat, azok szép csendesen mendegélnek elébb-elébb a réten, a legény is utánuk. Hanem egyszerre csak egy sebes folyóvízhez értek, s a juhok mit gondoltak, mit nem, keresztülúsztattak azon.

Ment volna a legény is, de félt, hogy a sebes víz elragadja. Hát csak mind a víz partján járkált, onnét tartotta szemmel a nyáját.

Mikor aztán esteledett, alkonyodott, a juhok szépen megfordultak, a folyóvízen visszaúsztattak, csöndesen hazaeregéltek, s a legény is hazament utánuk.

Kérdi otthon az öregember:

- No, édes fiam, hol s merre jártál a juhokkal?

Elmondja a legény, hogy hol s merre járt, s azt is, hogy ő bizony nem mert a folyóvízen átmenni.

- Hát ha bizony nem mertél általmenni, fiam, akkor nem is való vagy te pásztornak. Menj isten hírével, próbálj egyebütt szerencsét.

Hazamegy a legény nagy búsan, s mondják otthon az öccsei:

- No, bátyám, te hamar hazajöttél, mit szolgáltál?

- Azt én meg nem mondom, eredjete ti is, majd megtudjátok.

Jól van, elmegy a középső legény, s az is éppen az öregemberhez szegődik be. De az is kivilágos-világra úgy járt, mint a bátyja.

Kopp-semmivel kellett hogy hazamenjen.

Mondja otthon az öccse:

- Te is hamar hazakerültél, bátyám. Ugyan bizony mit szolgáltál?

- Eredj - mondja a legény nagy gorombán -, majd megtudod te is!

Elmegy a legkisebb legény, találkozik az úton az öregemberrel.

Mindjárt az első szóra beszegődik hozzá. Azzal hazamennék, s az öregember kezére adja a juhokat.

Kihajtja a rétre a legény a nyáját, megy, mendegél utána, s hát, amint ahhoz a sebes folyóvízhez érnek a juhok, mit gondolnak, mit nem, keresztülúsztatnak.

Gondolja a legény: egy életem, egy halálom, megyek utánuk.

Azzal nekivágott a víznek. De míg a túlsó partjára ért, gúnyát, húst s mindent úgy lesorvasztott róla a víz, hogy csak a bőre s a csontja maradt a szegény legénynek.

Megijedt a legény szörnyen: mi lesz most vele?!

De abban a szempillantásban megfordultak a juhok, ráfújtak a legényre, s halljatok csudát: gúnya, hús s minden visszatakarodott rá, s hétszer különb legény lett, mint volt annak előtte.

Azzal a juhok továbberegéltek, s hát egyszer egy olyan rétre értek, ahol övig érő fű volt. De a marhák mégis olyan soványak voltak ott, hogy a bordájukat meg lehetett számlálni, s összetrottyant a lábuk a nagy gyengeségtől.

Csudálkozott ezen a legény erősen, de még inkább elcsudálkozott, mikor egy olyan rétre értek, ahol a fűvet a nap mind kiperzselte, a marhák mégis olyan kövérek voltak, hogy alig tudtak állani a nagy kövérségtől.

Továbbmentek, egy erdőbe értek. Hát abban az erdőben minden fa tele volt madárral, s azok mind olyan keservesen csipegtek.

Nézi, nézi, hogy miféle madarak. Hát csupa csóré verébfiókák, azok csipegtek olyan keservesen.

Továbbmennek, s egy kerítéshez érnek. Ennek a kerítésnek két oldalán két nagy juhászkutya ugatott egymásra, hogy már a hab is szakadott a szájukból, de akárhogy erősködtek, egymást megmarni nem tudták.

A juhok csak mentek szép csendesen elébb-elébb. A legény meg sem állhatott, ment utánuk. S egyszerre csak egy tóhoz érnek, amelynek a partján egy asszony folyton-folyvást meregetett egy kanállal a vízből. De csak nem tudja kimerni, s vége nem szakadt keserves munkájának.

Mentek tovább. Most egy folyóvízhez értek, amelynek olyan szép tiszta volt a vize, hogy olyat még a

legény életében nem látott. Gondolta, hogy iszik egyet ebből a vízből, de aztán még jobban meggondolta: hátha a forrása még tisztább, majd abból iszik.

El is érnek a víz forrásához, s hát uram teremtem, mit lát?! Egy döglött kutya volt a forrásban, annak a szájából bugyogott ki az a szép tiszta víz.

Bezzeg hogy megundorodott szörnyen, s nem ivott a vízből.

Aközben a juhok csak eregéltek elébb szép csendesen.

Egyszerre egy csudaszép kertbe értek, de olyan szépbe, amilyent még emberi szem nem látott. Szebbnél szebb virágok nyíltak, nyiladoztak ebben a kertben, de a juhok egyet le nem haraptak, csak mind a fűvet eddegélték, békét hagytak a virágoknak.

Fáradt volt a legény. Gondolja: leül egy kicsit. De alighogy leül egy szép fának az árnyékába, arra röppen egy hófehér galamb, s mind ott repdes előtte.

Volt a legénynél egy rozsdás karabély, megcélozza a galambot, rálő. De csak éppen súrolta, mert a galamb továbbröpült, s csak egy tolla esett le a földre.

"Jól van - mondta magában a legény -, csak szállj istennek a hírével. Valóképpen nem is akartam a halálotat."

Azzal fölvette a tollat, s a kalapjába tűzte.

Ebben a szempillantásban a juhok megfordultak. Azon az úton, amerre jöttek, hazaeregéltek, s jó estére hazaértek.

Kérdi otthon az öregember:

- No, édes fiam, hol s merre jártál a juhokkal? Elémondja a legény, hogy hol s merre járt elejétől végig. Meghallgatja az öreg, aztán ő veszi fel a szót, s mondja a legénynek:

- Derék legény vagy, fiam! Hát most hallgass ide! Elmondom tenéked, hogy mit jelentenek azok, amiket te láttál. Az a szép rét, ahová először értél a nyájjal, jelenti a te ifjúságodat.

Az a sebesen folyó víz, amelyiken általmentél, gúnyát, húst s mindent lesorvasztott rólad, ez a bűnmosó élet vize: lemosta ez rólad minden bűnödöt.

Mikor a juhok rád fújtak, s te még szebb s erősebb lettél, mint voltál annak előtte, ez azt jelenti, hogy a tisztaság általjárta az egész lelkedet, s te egészen újraszülettél.

Azok a juhok, akik reád fújtak, azok az angyalok, kegyes és jó tanítók.

Azok a sovány marhák, amelyek még a kövér fűben is soványak maradtak, a fösvény gazdag embereket jelentik, akik a nagy gazdagságban is sajnálják az ételt maguktól. Ezek azzal bűnhődnek, hogy a másvilágon is nagy bőséggel vannak, ételük-italuk van elegendő, s mégis mindig éheznek-szomjaznak.

Azok a kövér marhák, amelyek a kopasz pusztaságon is megkövéredtek, jelentik azokat az embereket, akik abból a kicsiből, amijük van, jó szívvel adnak a szegényeknek. Magukat evilági életben nem sanyargatták éhséggel, szomjúsággal, s ezért a másvilágon sem szenvednek éhséget és szomjúságot. Kevésből is jóllaknak.

Azok a verébfiókák, amelyek az erdőben sírtak-rítottak, azokat a gyermekeket jelentik, akiket az édesanyjuk eltemetett kicsi korukban.

Azok a kuttyák, melyek a kerítésen keresztül folytonosan ugatják egymást, azokat az embereket jelentik, akik e földi életben folyton perlekednek. Azzal bűnhődnek, hogy folyton-folyvást perlekednek a másvilágon is.

Az az asszony, aki egy tóból halászott valamit egy kanállal, s sehogy sem tudta kimerni, azt jelenti, hogy aki tejet tölt a vízbe, s úgy adja el másnak, a másvilágon mindig egy tóban áll, s mindig ki akarja merni a vízből a tejet, de nem tudja.

Az a szép tiszta víz, melyből inni akartál, az a szép beszédeket jelenti, az a döglött kutya pedig, amelynek a szájából kibugyog ez a szép tiszta víz, azokat az embereket, akik másokat kegyes életre oktatnak, de maguk a hirdetett igéket meg nem tartják.

Abba a szép kertbe pedig, ahol legutolján voltál, azok jutnak, akik ezen a világon bűn nélkül élnek.

Azt kérdi most a legény:

- Hát, lelkem bátyámuram, ez a fehér galambtoll jelent-e valamit?

- Jelent, fiam, ez is - mondta az öregember. - Az a fehér galamb én magam voltam, fiam. Kísértelek mindenütt téged látatlanul, hogy lássam, jót cselekszel vagy rosszat. Nézz csak ide, fiam! Ugye, hibádzik a kicsi ujjam?

- Biz ezt ellőtték, lelkem bátyámuram.

- Add csak, fiam, ide ezt a tollat.

Nyújtja a legény a tollat. Az öregember a kicsi ujjá helyére teszi, reá fuvint, s abban a szempillantásban kinőtt a kicsi ujjá.

Még két napot szolgált a legény. Azzal kitelt az esztendő, mert akkor az esztendő három napból állott, s mondja az öregember:

- Na, édes fiam, az esztendőd kitelt. Derekul szolgáltál, megérdemelsz érte egy zsák aranyat.

Mindjárt tele is töltött egy zsákot arannyal. Vállára vetette a legénynek, s azzal elbocsátotta, járjon szerencsével.

Hazament a legény nagy örömmel. De bezzeg vége lett a nagy szegénységnek. Olyan hatökrös gazda lett belőle, hogy nem volt párja hat puszta határban. Kezit-lábát összerakhatta az édesanyja is. Sóra, fára nem volt gondja, de még egyébire sem.

Nagygazdák lettek a bátyjaiból is. Meg is házasodtak mind a hárman, s még ma is élnek, ha meg nem haltak.

7. A VÁRÉPÍTŐ MEG A FORRÁSFAKASZTÓ TÜNDÉR

Sok ezer esztendővel ezelőtt két tündér lakott a Tartod nevű hegyen. Ez a két tündér örökösen versengett egymással, s különösen azon versengettek, hogy melyik szebb a kettő közül. Hát bizony nehéz lett volna ezt eldönteni, mert mind a kettő egyformán szép volt. Azt mondta egyszer az egyik tündér:

- Ha már nem tudunk megegyezni abban, hogy melyik szebb kettőnk közül, próbáljuk meg, melyik végez szebb munkát. Az legyen aztán a szebb is.

Nosza, az egyik tündér gyönyörű szép várat épített a Tartod hegy tetejére. Kőből meg vasból építette, de sem a kő, sem a vas nem látszott, úgy elborította arannyal, ezüsttel, gyémánttal. Csak ablak kilencszáz volt rajta, s szüntelenül forgott a sarkán. A másik tündér nem épített várat, hanem forrást fakasztott a hegy tövében, mégpedig mindenféle betegséget gyógyító forrást. Amikor éppen mind a kettő kész volt a maga munkájával, akkor ért oda egy öregember, s bezzeg mindjárt közrefogták, s kérték, hogy mondjon ítéletet: szebb munkát melyik végzett.

- Ugye, az én váram a szebbik? - sürgette a várépítő tündér.

A vándor azonban nem is válaszolt, mert majd elepedt a szomjúságtól. Lehajolt a forráshoz, ivott belőle, s ím, egyszerre eltűnt a szomjúsága, vége volt a fáradságának, úgy felüdült, hogy egészen fiatalnak érezte

magát.

- Hát bizony - mondta a vándor -, ez a forrás a szebbik, mert ez a hasznosabb.

Hej, szörnyű haragra lobbant a tündér! Egyszeribe kiszedte a vár alapköveit, s abban a pillanatban összeomlott a vár, híre-pora sem maradt, ám megmaradt a forrás a hegy tövében, s a szomjas emberek ma is áldva áldják azt a tündért, aki a forrást fakasztotta.

8. FIRTOS ÉS TARTOD

A világ teremtése után, amikor a föld színéről lefolydogált a tenger vize, a fellegek közül egy gyönyörű szép tündérkisasszony szállott le Firtos hegy tetejére. Vele szállt le sok-sok tündérleány, s ott mindjárt el is határozták, hogy várat építenek. A tündér-királykisasszonynak Firtos volt a neve. De volt még egy leánytestvére, Tartod nevű, aki igen-igen gonosz teremtés volt: irigykedett Firtosra, merthogy Firtos sokkal szebb volt, mint ő.

Alig kezdtek a várépítésbe, mondta Tartod:

- Hiába fáradtok, én még ma éjfélig sokkal szebb várat építek, mint ti. Mégpedig a te várad fundamentumkövére építem a várat, akár tetszik neked, Firtos, akár nem.

Nevetett Firtos ezen a beszéden, nevettek a tündérek is, és aztán serényen munkának láttak. Tartod pedig hazament a Tartod nevű hegyre, onnan nézte a tündérek munkáját, s csak azt várta, hogy elkészüljenek; nosza, átrepült tündéreivel a Firtos hegyre, kifeszítették a vár fundamentumkövét, nagy hirtelen kifúrták, vasrúdra húzták, s úgy repültek vele Tartod hegye felé. Ám amikor éppen Korond fölé érkeztek, a kakasok éjfél kukorékolnak, s ebben a pillanatban a vasrúd kettétörött, a kő leesett Korond vízébe. Most is ott van a lyukas kő. Amikor a kő leesett, összeomlott Tartod vára is. Híre-pora sem maradt.

9. A TORDAI HASADÉK

Elmondom nektek a tordai hasadék történetét. Rövid, igen rövid ennek a története.

Világhíres Szent László királlyal csak egyetlenegyszer történt meg, hogy az ellenség elől megfutamodni kényszerült. Meg kellett futamodnia, mert azon vette észre magát, hogy egyedül van. Még egy pillanat, körülfogja az ellenség, s mit ér a nagy vitézség, egy ember mégiscsak egy ember, nem bírhat le százakat egymaga. Megsarkantyúzta hát Szög paripáját, szélnél sebesebben vágatott a tordai hegyeknek. De a kunok (mert azokkal hadakozott abban az időben Szent László) szüntelen nyomában voltak a királynak, s már-már úgy volt, hogy elejébe kerekednek, körülfogják.

- Ó, uram, Jézus, segíj! - fohászzkodott fel László, s szemét égre emelte.

S ím, halljatok csodát, abban a pillanatban kettéhasadt a tordai hegy, széles, mély hasadék tátongott László mögött. A kunok rémülten néztek bele a hasadékba. Aztán jobbra-balra tekingettek, hol kerülhetnének elébe Szent Lászlónak, de a hasadék nemcsak széles, hanem hosszú is volt. Messze járt már akkorra Szent László, amikor a kunok a hasadékot megkerülhették volna. Nem is kellett vágatni a királynak, szép csendesen léptetett vissza az ő népéhez.

10. DOLGOZZ, MACSKA!

Volt egyszer egy szegény legény. Ehhez a szegény legényhez férjhez ment egy gazdag leány. Hanem mielőtt megesküdtek volna, a leány kikötötte, hogy ő ugyan semmit sem dolgozik. Úgyis van elég, amiből megélnek. De ez még nem volt elég. Még azt is megfogadtatta a legénnyel, hogy soha meg nem veri.

Jól van. A szegény legény mindenbe beleegyezett. Ő maga járt erdőre-mezőre. Dolgozott, kínlódott, hullatta a véres verejtéket, az ifiasszony pedig otthon ült. Mikor nem ült, járta a falut, békukkintott ide is, oda is. Tereferélt a többi asszonnyal.

Teltek-múltak a napok. Elteltek hetek, hónapok. Hallgatott a szegény legény, nem verte meg a feleségét. Hanem egyszer mégiscsak megsokallotta a felesége restségét, s reggel, mikor kiment a mezőre, azt mondja a macskának:

- Hallod-e, te macska, amíg én a mezőn járok, szépen kisépred a házat, főzz vacsorát, még egy orsó fonalat is fonj, mert különben úgy megverlek, hogy haláloed napjáig megemlegeted.

Hallja az asszony ezt a beszédet, nem szól semmit, csak gondolja magában: "Az én uram bizonyosan

mebolondult."

Hogy a macska hallotta-e, nem-e, amit a gazdája mondott, azt bizony én nem tudom, de azt éppen úgy láttam, mint ma, hogy ott feküdt a góc alatt, csöndesen szundikált, s rá sem nézett a gazdájára.

- Hát aztán, úgy legyen - mondja ismét a gazda -, dolgozz macska, mert különben így meg úgy.

De már ezt az asszony sem állotta meg szó nélkül. Mondja:

- Ó, hallja-e, ugyan bizony mit beszél ilyen bolondságokat, hiszen az a macska nem érti a kelmed beszédit!

- De így, de úgy - pattogott a gazda -, akár érti, akár nem, megtegye, amit parancsoltam, mert nekem nincs más, akinek parancsoljak.

Azzal elment a gazda, az asszony otthon maradt, a macska pedig szundikált tovább.

Egyszer úgy délfelé mondja az asszony a macskának:

- Dolgozz, macska, mert megver az uram!

De bizony a macska meg se mozdult.

"Hát jól van - gondolta magában -, téged vernek meg, nem engem."

S azzal elment hazulról, bekukkintott ide is, oda is, s este volt, mire hazakerült.

Bezzeg hogy a macska sem a házat ki nem seperte, sem a vacsorát meg nem főzte, sem egy orsó fonalat nem font.

Jó haza a gazda, látja, hogy a macska nem dolgozott semmit.

Hej, uram teremtem! - megmérgeződik, fogja a macskát, ráköti a felesége hátára, elé a szíjostort, s ütni kezdi amúgy magyarosan. Nyávogott a macska keservesen, sírt, bőgött az asszony még keservesebben. Összetette kezét, s úgy könyörgött az urának:

- Ó, lelkem uram, jámbor uram, ne bántsa többet a macskát, hiszen az nem tud dolgozni.

- Nem-e - kiabált a gazda -, hát akkor felfogadod-e, hogy dolgozol helyette?

- Dolgozom, dolgozom - fogadkozott az asszony -, csak ne üsse többet a macskát.

De az asszony egyet gondolt, hazaszaladt az apja házához, s nagy sírva elpanaszolta, hogy az ura milyen cudarul megverte a macskát az ő hátán. Elmondja azt is, hogy mit fogadott.

Azt mondja az apja:

- Bizony ha felfogadtad, édes leányom, hogy dolgozol a macska helyett, csak dolgozzál is, mert különben a macska holnap is megverődik.

Azzal elkergette a leányát, hogy menjen haza az urához, ott van az ő helye.

Hanem úgy látszik, hogy a verés nem fogott még az asszonyon, mert másnap megint minden dolgot a macskára hagyott.

Az igaz, hogy az ura, amikor elment, most is a macskának hagyta meg:

- Dolgozz, macska, mert különben rútul jársz.

Hazajött este a gazda, hát megint semmit sem dolgozott a macska. Bizony ha nem dolgozott, fel is kötötte az asszony hátára, s úgy elverte a szíjostorral, hogy szegény macska nagy kínjában a körmét is belevágta az asszony hátába.

Futott az asszony panaszra az apja házához, de az apja meg sem hallgatta, úgy visszakergette.

Harmadnap reggel mondja ismét a gazda a macskának:

- No, macska, kiséperd a házat, megfőzd a vacsorát, egy orsó fonalat is fonj, mert különben ma is megverődöl.

Úgy látszik, a macska most már értette a gazda beszédjét, mert ahogy meghallotta a hangját, ijedtében mindjárt kiszaladt a házból.

No de nem is kellett, hogy dolgozzék. Elvégezt az ifiasszony helyette mindent. Kiséperte a házat, vizet hozott a kútról, tüzet tett, fölvetette a konyhát, s főzött olyan vacsorát, hogy még a király is megnyalhatta volna utána a száját.

Aközben telefont nem is egy orsót, hanem hármat. Az ám! Azért lett olyan serény egyszerre, mert sajnálta a szegény macskát, sajnálta erősen.

Ugye, ti is így gondoljátok, hogy a macskát sajnálta, s nem a maga hátát?!

Már akár így, akár úgy, mire a gazda hazajött, fel volt az asztal terítve. Párolgott a jó meleg étel. Leültek mind a ketten az asztalhoz. Ettek-ittak, jókedvük kerekedett.

Úgy bizony, a macska többet nem verődött meg, s az ifiasszonyból olyan gazdasszony lett, hogy nem volt párja hét pusztá határban.

Aki nem hiszi, járjon utána!

10. KRISZTUS URUNK MUZSIKÁJA

Egyszer volt egy szegény ember s annak három fia. Ennek a szegény embernek egy fél lánca szőlőföld volt minden gazdagsága, de abban sem volt nagy öröme, mert rájártak a seregélyek, erősen pusztították.

– Édesapám – mondja a legidősebb fiú –, kimegyek a szőlőbe, hogy elhessegessem a seregélyeket, mert különben nem szüretelünk.
– Jól van, fiam, csak eredj.

Kimegy a legény a szőlőbe, ott pattogat, durrogat a kendercsapós ostorával, hessegeti a seregélyeket. Éppen akkor talált arra menni Krisztus Urunk meg szent Péter. Megszomjúhoztak mindketten, vizet kértek a legénytől.

– Majd holnap – felelte a legény kurtán – ott a forrás, ahol, ni, iganak kendtek, ha szomjasak.

Krisztus Urunk egy szóval se kérte többet a legényt, csöndesen tovább mendegélt, Péter meg utána. De egy jó hajításnyira sem mentek, úgy ellepték a seregélyek a szőlőt, hogy minden fürtre jutott kettő-három, s hiába durrogatott, hiába kiabált a legény, nem repültek el.

Haza megy este a legény s mondja nagy búsan az apjának, hogy ő nem tudja megőrizni a szőlőt, annyi a seregély, mint a csillag az égen s meg sem rebbennek az ő durrogatására.

Másnap a középső legény ment ki, de az is éppen úgy járt, mint a bátyja. Nem adott vizet Krisztus Urunknak s el is lepték egyszeribe a szőlőt a seregélyek.

Harmadik nap a legkisebb legény ment ki, akit a bátyjai félkegyelműnek tartottak, pedig több esze volt, mint az egész falunak.

Ahogy elkezdett pattogatni, durrogatni, jött Krisztus Urunk Péterrel s vizet kért.

– Még nem adok –, mondta a legény –, mert a korsóban megmelegedett a víz, de csak várjanak kegyelmetek, ízibe hozok a forrásról.

Azzal elszaladt s egy pillantásra már hozta is a jó friss vizet.

– No, fiam – mondta Krisztus Urunk –, ez igazán jó víz, mit kívánsz érte?

– Nem kívánok én semmit, ugyan mit kívánhatnék egy csepp vízért?

– De mégis csak kívánj valamit, fiam – bízta Krisztus. – Olyat nem kívánhatsz, hogy meg ne adjam.

– Hát – mondta a legény –, akkor adjon nekem olyan muzsikát, hogy ha fújom, még az égi

madarak is táncoljanak a nótájára.

*– Krisztus urunk csak a köpönyege alá nyúlt s mindjárt kihúzott
onnet egy furulyát.*

– Fújj belé, fiam!

*Belefúj a fiú s hát, Uram, Teremtőm, a seregélyek mind fölrebbennek
a szőlőből, kalimpálnak, firegnek- forognak a levegőégben,
éppen mintha táncoltak volna.*

*Krisztus Urunk tovább ment szent Péterrel, a legény meg csak
fújta, fújta a furulyáját s többet egy seregély sem tudott leszállni
a szőlőbe. De lett is azon az őszön annyi szőlője a szegény
embernek, hogy csupa csuda.*

Rostával hordták haza a bort, s mégsem győzték mind hazahordani...